

Бошланғич нархни пасайтириш учун ўтказиладиган аукционни амалга ошириш механизми

Н.А.Нуриддинова
ТМИ

Аннотация: Мақолада давлат харидларини бошланғич нархни пасайтириш учун ўтказиладиган аукцион орқали амалга оширишнинг аҳамияти, мезонлари ва механизми ёритилган.

Калит сўзлар: давлат хариди, буюртмачи, иштирокчи, ахборот портали, электрон тизим, ғолиб, шартнома

Auction mechanism to reduce the starting price

N.A.Nuriddinova
Tashkent Institute of Finance

Abstract: The article highlights the importance, criteria and mechanism of public procurement through an auction held to reduce the initial price.

Keywords: public procurement, customer, participant, information portal, electronic system, winner, contract

Бошланғич нархни пасайтириш учун ўтказиладиган аукцион (бундан буён матнда аукцион деб юритилади) воситасидаги давлат хариди қуйидаги шартлар бир вақтнинг ўзида бажарилган тақдирда амалга оширилади:

- товарнинг стандарт хусусиятларга эга бўлиши;
- товарнинг техник, эксплуатация қилиниш хусусиятларини ва бошқа хусусиятларини баҳолаш ҳамда таққослаш зарурати мавжуд эмаслиги;
- товарнинг қиймати бир шартнома бўйича базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш минг бараваригача (бюджет буюртмачилари учун олти минг бараваригача) бўлган миқдорини ташкил этиши керак.

Хизматлар ва ишларнинг давлат хариди аукцион объекти бўла олмайди.

Товарни эълонда баён этилган шартлар асосида энг паст нарх бўйича етказиб беришни таклиф қилган иштирокчи аукцион ғолиби бўлади. Бунда мазкур норма белгиланган сифат стандартларига мувофиқ бўлган товарларни етказиб бериш талабини бекор қилмайди.

Аукцион фақат электрон шаклда ўтказилади. Аукционда иштирок этиш учун давлат буюртмачиси махсус ахборот портали орқали давлат харидларининг

электрон тизимига эълон жойлаштиради. Аукцион ўтказилиши тўғрисидаги эълон у амалга оширилишидан камида беш иш куни аввал жойлаштирилиши керак.

Аукцион ўтказилиши тўғрисидаги эълонда қуйидаги маълумотлар бўлиши керак:

- давлат буюртмачисининг номи ва манзили;
- аукционнинг биринчи ва охириги куни (аукцион ўтказиладиган давр);
- аукцион предметининг бошланғич нархи;
- аукцион предмети ва унинг хусусияти (аукцион предметининг таснифи);
- товарнинг миқдори;
- товарларни етказиб бериш муддатлари ва шартлари;
- товарлар етказиб бериладиган жой (манзил);
- товарнинг амалдаги стандарт талабига мувофиқлигини тасдиқловчи ҳужжат мавжудлиги ҳақидаги талаб;
- товар мажбурий сертификатлаштирилиши талаб этиладиган ҳолларда, мувофиқлик сертификати ва санитария-эпидемиологик хулоса мавжудлиги тўғрисидаги талаб;
- зарур бўлганда, лицензия, рухсат этиш хусусиятига эга бошқа ҳужжат ёхуд фаолиятни бошлагани ҳақидаги хабарнома мавжудлиги тўғрисидаги талаб;
- товарнинг ўзига хос хусусий параметрларини ифодаловчи шартлар.

Аукцион ўтказилиши тўғрисидаги эълоннинг ва давлат буюртмачиси буюртманомасининг матнига аукцион предметига тааллуқли бўлмаган ва иштирокчилар ўртасида рақобатни чеклайдиган талабларни киритиш тақиқланади.

Махсус ахборот портали орқали давлат харидларининг электрон тизимига жойлаштирилган аукцион ўтказилиши тўғрисидаги эълон автоматик равишда давлат буюртмачисининг буюртманомаси этиб ўзгартирилади.

Аукцион давлат харидларининг электрон тизимида бошланғич нархни қадам-бақаддам пасайтириш йўли билан ўтказилади. Аукционни ўтказиш, киритилган таъминот суммасига мувофиқ ҳар бир лот бўйича аукциондан фойдаланиш, аукцион ғолибларини аниқлаш, битимни рўйхатдан ўтказиш ва шартномани шакллантириш давлат харидларининг электрон тизими томонидан автоматик режимда амалга оширилади.

Давлат харидлари тизимида рўйхатдан ўтгандан сўнг, иштирокчи Ҳисоб-китоб клиринг палатасига аванс тўловини киритади.

Бунда комиссия йиғимлар - шартнома қийматининг 0,15% миқдорига тенг. Закалат қиймати - бошланғич нархининг 3% ни ташкил этади. Закалат маблағларини киритмасдан сиз электрон харидларида иштирок етай олмайди.

Иштирокчи электрон харидларда иштирок этиш учун шахсий кабинетга электрон рақамли имзо ёрдамида киради. Ҳар иккала сайт бўйича шахсий кабинетлар функционал жиҳатдан ўхшашдир.

Электрон аукционда иштирок этиш учун зарур лотни топиш керак бўлади. Бунинг учун шахсий кабинетнинг ўнг томон бурчакдаги “Филтр кўрсатиш” тугмаси босилади ва “Филтр” бўлимига ўтилади.

Зарур параметрлар киритилади ва “Қидирув” тугмаси босилади. Қидиришни қуйидаги параметрлар бўйича амалга ошириш мумкин:

- лот рақами ёки номи;
- товар категорияси
- рўйхатдан товар танлаш
- ўртача суммаси
- ҳудуд
- туман
- буюртмачининг стир
- муддати

Аукционни ўтказиш чоғида иштирокчилар аукцион бошланган пайтдан эътиборан ва у тамом бўладиган пайтга қадар бутун муддат ичида нарх бўйича таклифларни чекланмаган миқдорда беришга ҳақли.

Иштирокчиларнинг номи ва улар билан боғланишга доир маълумотлар аукцион ғолиби аниқланадиган пайтга қадар давлат харидларининг электрон тизимида акс эттирилмайди.

Зарур лот танлангандан сўнг сиз бевосита онлайн аукционда иштирок этиш мумкин. Ҳар икки йўналишда ҳам порталга жойлаштирилган лот 15 кун давомида фаол бўлади. Шу вақт мобайнида иштирокчилар бошланғич нархни 2% миқдорда босқичма-босқич пасайтириб бориш йўли билан нарх таклиф қиладилар. Иштирокчи томонидан таклиф этилган нарх бошланғич нархдан 15% ва ундан паст миқдорда бўлса, бошланғич ва таклиф этилган нарх ўртасидаги фарқ қилаётган қийматда қўшимча закат киритилиши талаб этилади.

Аукцион тугайдиган вақт келганда давлат харидларининг электрон тизими аукцион ўтказилган вақт давомида берилган таклифлар орасида энг паст нархни таклиф қилган таклифни автоматик равишда аниқлаб олади. Энг паст нарх кўрсатилган таклифни берган иштирокчи аукцион ғолиби сифатида давлат харидларининг электрон тизими томонидан саралаб олинади. Ижрочининг номи давлат харидларининг электрон тизимида акс эттирилиб, ушбу тизим тузилган битимни автоматик равишда қайд этади ва давлат буюртмачисининг буюртманомасида баён этилган шартларга мувофиқ шартномани шакллантиради.

Аукцион уни ўтказиш ҳақидаги эълонда кўрсатилган муддатда (сана ва вақт), бироқ охириги таклиф келиб тушган вақтдан сўнг беш минутдан кам бўлмаган вақтда тугаган деб ҳисобланади. Мазкур вақт ичида янги таклиф берилган тақдирда, иштирокчилардан таклифларни қабул қилиш муддати охириги таклиф олингандан сўнг яна беш минутга узайтирилади. Бунда, аукционнинг тугаш муддати операторнинг иш куни ва иш вақтига тўғри келиши лозим.

Иштирокчи ўзи етказиб бериши мумкин бўлган товар бўйича буюртмаларни қидираётганда, товарнинг етказиб бериш шартлари, унинг спецификаси ва буюртмачининг алоҳида талабларини, албатта, кўздан кечириши лозим. Агар иштирокчи бу шартларни бажара олмаса ёки товар белгиланган талабларга мос келмаса, у инсофсиз иштирокчиларнинг ягона реестрига киритилиши мумкин.

Агар аукционда бир нафар иштирокчи иштирок этган бўлса ёки ҳеч ким иштирок этмаган бўлса, аукцион ўтказилмаган деб ҳисобланади ва ғолиб аниқланмайди. Давлат буюртмачиси аукционни уч иш кунига узайтириши ёки харидни ушбу Қонун талабларига мувофиқ электрон дўкон воситасида ёки энг яхши таклифларни танлаш орқали амалга ошириши мумкин.

Аукционни узайтириш аввалги аукцион тамом бўлган пайтдан эътиборан уч иш куни ичида давлат буюртмачиси томонидан амалга оширилади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикасининг 22.04.2021 йилдаги “Давлат харидлари тўғрисида”ги ЎРҚ-684-сон Қонуни
2. Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 20 майдаги 276-сон қарори билан тасдиқланган “Давлат харидларини амалга ошириш билан боғлиқ тартиб-таомилларини ташкил этиш ва ўтказиш тартиби тўғрисида”ги Низом
3. O‘roqov U.Yu. Davlat xaridi. O‘quv qo‘llanma.T.:«Nihol print» ОК, 2022. 200 b.
4. У.Ўроқов, Э.Шодмонов, Д.Бобобекова. Давлат харидларини бошқариш. Т.-2022 й.
5. У. Ўроқов. Давлат харидлари тизими: кеча ва бугун. «Бозор, пул ва кредит» журнали, 8-сон, 2018 й.
6. У.Ўроқов. Давлат харидлари тизимида электрон харидлар ҳажмини ошириш масалалари. “Замонавий молиянинг миллий ва халқаро долзарб масалалари”. Халқаро илмий-амалий конференция материаллари тўплами. ТМИ, 2021 йил 20 май
7. Ўроқов У.Ю. Чинқулов Қ.Р. Ўзбекистонда давлат харидларининг такомиллашувининг ҳуқуқий асослари. «Халқаро молия ва ҳисоб» журнали, 2017 йил 8-сон.

8. У.Ўроқов. Ўзбекистонда давлат харидлари тизимини такомиллаштириш масалалари. “Ўзбекистонда давлат харидлари тизимини такомиллаштириш масалалари” мавзусидаги олий ўқув юртлараро илмий-амалий конференция материаллари тўплами. ТМИ, 2014 йил 13декабрь
9. У.Ўроқов. Ҳазначилик тизимида бюджет маблағларидан самарали фойдаланиш масалалари. “Худудлар молиявий салоҳиятини юксалтиришда хизмат кўрсатиш соҳасининг аҳамияти” мавзусидаги республика илмий-амалий конференция материаллари тўплами.ТМИ, 2017 йил
10. У.Ўроқов. Бюджет маблағларидан самарали фойдаланишни таъминлаш йўллари. “Худудлар молиявий салоҳиятини юксалтиришда хизмат кўрсатиш соҳасининг аҳамияти” мавзусидаги республика илмий-амалий конференция материаллари тўплами.ТМИ, 2017 йил 12 апрель
11. N Хайдаров. Soliqlar va soliqqa tortish masalalari. O 'quv qo 'llanma. Toshkent: Akademiya, 2007
12. Т.С. Маликов, Н.Х. Хайдаров. Молия: умумдавлат молияси. Тошкент:«IQTISOD-MOLIYA, 2009
13. A.V. Vaxabov, Sh. A. Tashmatov, N.X. Xaydarov, A.V.Vaxabov. Moliyaviy savodxonlik asoslari: o 'quv qo 'llanma/-Toshkent- 2013
14. Хайдаров Н., Т. Маликов - Бюджет: тизими, тузилмаси, жараёни. Ўқув қўлланма, 2007
15. Т.С. Маликов, Н.Хайдаров. Финансы: государственные финансы. Учебное пособие. Экономика и финансы. Ташкент. 2009
16. Н. Хайдаров. Давлат молиясини бошқариш. Т.:«Академия, 2005
17. Н.Хайдаров. Сравнительный анализ основных макроэкономических показателей Республики Узбекистан. Международная научно - практическая конференция «Процессы цифровой трансформации в экономике, финансах и управлении в условиях пандемии». Казань – Ташкент, 4 мая 2022 г.
18. N. Xaydarov. Issues of enhancing the quality of doctoral education at higher education institutions: European Experience and practices of joint project in higher education reform process in Uzbekistan. Vita Color T.: 2014
19. U.Y.O'roqov, M.B.Moyliyev. Mamlakat investitsiya jozibadorligini oshirish orqali xalqaro kapitalni jalb qilish masalalari. Science and Education, 2022
20. Uchqun Yunusovich Urokov, Zulayho Abdujobir Qizi Tursunova. Actual issues in the management of external debt. Science and Education, 2022. № 12
21. Uchqun O'roqov, Javohir Yomg'Irov. Davlat xaridlarini tashkil etish modellari: afzalliklari va kamchiliklari. Science and Education, 2022. № 12
22. У.Ю.Уроков. Узбекистонда давлат харидларининг такомиллашувининг ҳукукий асослари.«Халқаро молия ва ҳисоб» журнали. 2017

23. У.Уроков. Бюджет маблағларидан самарали фойдаланишни таъминлаш йуллари.2017

24. У.Ю. Уроков. К, ишлок хужалиги субъектларини солиқ имтиёзлари орқали рағбатлантириш. Иқтисодиёт ва таълим, 2015

25. У.Уроков. Махаллий бюджетлар мустақиллигини оширишга оид назарий қарашлар. "Узбекистоннинг халқаро молия тизимида интеграциялашувни кучайтириш йуллари" мавзусидаги республика илмий-амалий конференция. ТМИ. 2020

26. У.Уроков. Махаллий бюджетлар молиявий барқарорлигини белгиловчи курсаткичлар. 2020.

27. У.Ю Уроков, К.Р. Чинкулов. Узбекистонда давлат харидларининг такомиллашувининг ҳуқуқий асослари. «Халқаро молия ва ҳисоб» журнали, 2017

28. У.Уроков. Махаллий бюджетлар мустақиллигини оширишнинг устувор йуналишлари. Science and Education, 2022. № 6

29. У.Уроков. Бюджет маблағларидан самарали фойдаланишни таъминлаш йуллари. 2017